

FRA GOOGLE TIL GRUNDIGHED

Bibliotekarforbundet
Forbundet for
informationsspecialister
og kulturformidlere

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord 'Fra Google til grundighed' vol. 2	Side 3
Erfaringsopsamling	Side 4
Erhvervserfaringer fra Greve Gymnasium	Side 6
Erhvervserfaringer fra Egedal Gymnasium og HF	Side 8
Erhvervserfaringer fra Erhvervsakademi Aarhus	Side 10
Erhvervserfaringer fra SOSU Østjylland	Side 12
Erhvervserfaringer fra Odense Katedralskole	Side 14
GAEB: Hils på jeres nye værdifulde medarbejder...	Side 18

BIBLIOTEKARER LØFTER ELEVERNE PÅ UNGDOMS- OG VOKSENUDDANNELSER

Mere end nogensinde før er det en central opgave for uddannelsessystemet at sætte eleverne i stand til at navigere i informationsstrømmen, så de kan finde relevant information og samtidig kritisk vurdere og anvende den. For selvom de digitalt indfødte begår sig naturligt på de digitale platforme, er de ikke født med informationskompetencer – de skal lære dem og understøttes i deres digitale dannelse. Bibliotekarere kan være med til at sikre, at eleverne når disse mål og udskifter Google med grundighed.

Solid forståelse for metode og effektiv studieteknik er andre væsentlige pejlemærker for eleverne på ungdoms- og voksenuddannelserne. Her kan bibliotekarere hjælpe med at sætte retning og metode for emneafgrænsning og vejlede om problemformuleringer, søgestrategi, kildekritik, ophavsret, noteapparat og litteraturlister, når der skal skrives opgaver. Et betjent bibliotek på den enkelte uddannelsesinstitution gør det samtidig let for eleverne at opsøge samlingen og få vejledning fra bibliotekaren, og biblioteksrummet bidrager til et godt studiemiljø.

Også i forhold til de øvrige undervisere er bibliotekaren en vigtig faglig sparringspartner, der kan hjælpe underviserne med at holde sig opdateret på den nyeste faglitteratur og bidrage til tilrettelæggelsen af f.eks. tværfaglige undervisningsforløb. At bibliotekaren kan stå for de mere studiefaglige forløb for eleverne, giver samtidig god mulighed for, at underviserne kan fokusere mere dybdegående på det faglige indhold i de enkelte fag.

Prioriteringen af biblioteksressourcer og vejledning varierer meget uddannelsesinstitutionerne imellem. Især på ungdomsuddannelserne er der stor spredning, hvor man nogle steder lægger vægt på at styrke elevernes informationskompetencer og på at have en bibliotekar og en stor samling, mens man andre steder slet ikke prioriterer det. Eleverne på sidstnævnte uddannelser mangler et vigtigt afsæt for at udvikle informationskompetencer på et højt niveau og mangler også en central vejleder i forhold til bl.a. opgaveskrivning.

Bibliotekarforbundet ønsker med denne publikation at fremhæve vigtigheden af at løfte elevernes informationskompetencer og digitale dannelse på ungdoms- og voksenuddannelserne. Samtidig vil vi gerne inspirere til mere tværfagligt samarbejde mellem bibliotekarere og undervisere om den opgave, så bibliotekarernes faglige kompetencer bedst understøtter elevernes og undervisernes faglighed og arbejde i de enkelte fag.

God læselyst.

Tine Segel
Formand for
Bibliotekarforbundet

ERFARINGSOPSAMLING

Når man læser erfaringerne fra personer fra de uddannelsesinstitutioner, som BF har interviewet i forbindelse med denne publikation, er der ingen tvivl om, at der er mange gevinster ved at have en bibliotekar ansat. Nogle af de samme pointer om fordele og gode råd i forbindelse med ansættelse af en uddannelsesbibliotekar går igen på tværs af flere af de interviewede ressourcepersoner:

Gevinster ved at have en uddannelsesbibliotekar ansat:

- Bibliotekarens faglige viden og kompetencer er et væsentligt supplement til og understøtter lærernes fagfaglige kompetencer i forhold til elevernes/de studerendes læring i det enkelte fag.
- Bibliotekarens undervisning i informationssøgning og generelle vejledning i opgaveskrivning og kildekritik ligger ud over det, der tilbydes i det enkelte fag, og løfter bl.a. de store skriftlige opgaver markant.
- Bibliotekaren har overblikket over, hvad der sker i litteraturen i bred forstand. Det løfter ikke bare eleverne/de studerende, men også undervisernes arbejde i det enkelte fag.
- Det er en vigtig del af elevernes/de studerendes (ud)dannelse at opnå en erkendelse af, hvad bøger, databaser og et bibliotek kan bruges til. Bibliotekaren har en nøglerolle i den forbindelse.
- Den umiddelbare og nære adgang til en bibliotekar betyder, at også bogligt svage elever har let ved at opsoge bogsamlingen og få vejledning i den. Dermed øges ligheden på uddannelserne.
- Bibliotekaren og biblioteket tilbyder et neutralt fordybelsesrum, som har stor betydning for studiemiljøet.

Gode råd i forbindelse med ansættelse af en uddannelsesbibliotekar:

- For at de planlægningsmæssige ender kan mødes, er det nødvendigt, at uddannelsesbibliotekaren er fleksibel i forhold til at byde ind på opgavefelter, der er nært beslægtede med bibliotekarfaget, og at bibliotekaren generelt byder ind på de forskellige dele af uddannelsesinstitutionens hverdag.
- Når bibliotekaren er tæt på eleverne/de studerende, giver det det bedste afsæt for, at bibliotekaren indtænkes som en ressourceperson, og at eleverne/de studerende gør brug af bibliotekarens viden og kompetencer. Derfor er det vigtigt, at bibliotekaren tænkes ind i holdundervisning og herudover generelt er tilgængelig for eleverne/de studerende.
- Undervisning og vejledning fra bibliotekaren skal tilrettelægges og skemalægges, så det er relevant for eleverne/de studerende i forhold til det, der aktuelt undervises i i fagene eller i forhold til store skriftlige opgaver m.v. Det giver det bedste afsæt for læring, når der på denne måde tages afsæt i elevernes/de studerende konkrete informationsbehov og aktuelle faglige udfordringer.

A photograph of a woman with blonde hair tied in a ponytail, wearing a dark blue dress, standing in a library. She is reaching up to a high shelf filled with books. The shelves are filled with various books, some with red labels. A white ladder is visible on the left side of the frame. The background is slightly blurred, focusing on the woman and the books.

Bibliotekaren bidrager til,
at vi som gymnasier opfylder det
øverste formål i vores formålsparagraf
om den almene dannelse og at gøre
eleverne studieparate.

Mette Trangbæk, Rektor Greve Gymnasium

Uddannelsesbibliotekar Cæcilie Berg Heising vejleder elever på Greve Gymnasium.

**Rektor Mette Trangbæk,
Greve Gymnasium**

Bibliotekaren løfter studiemiljøet og bidrager til ligheden

Greve Gymnasium har prioriteret at have en uddannelsesbibliotekar ansat, mens andre steder sparer bibliotekaren væk. Hvorfor?

- Digital dannelse er vigtigere end nogensinde før, fordi søgemuligheder og behovet for at kunne vurdere sine søgninger er blevet større. Desuden er der kommet flere unge, der ikke er vant til at bruge biblioteket. Det i sig selv er jo svar nok på, hvorfor der er brug for en bibliotekar. Desuden skal de unge på gymnasierne i dag løse mange tværfaglige opgaver og får projektopgaver, hvor de skal udarbejde problemformuleringer. Derfor er det helt utrolig vigtigt, at de har adgang til hjælp fra en bibliotekar og oplæres i informationskompetencer.

Hvordan kan en bibliotekar styrke de unge omkring søgning og studiekompetencer?

- Bibliotekaren kan træne de unges kompetencer inden for digital dannelse såsom at søge og vurdere de kilder, de finder, samt gøre dem bevidste om de etiske aspekter omkring kildesøgning. Det er ekstremt vigtigt, at vi sikrer, at eleverne får de kompetencer med til de videregående uddannelser og arbejdsmarkedet. På de videregående uddannelser er tendensen, at de studerende får færre undervisningstimer og mere selvstudie.

For at få et godt udbytte af det, skal de studerende have kompetencer inden for eksempelvis litteratursøgning og vurdering af kilder med sig. Bibliotekaren bidrager til, at vi som gymnasier opfylder det øverste formål i vores formålsparagraf om den almene dannelse og at gøre eleverne studieparate.

Hvad betyder bibliotekaren for de elever, der ikke er vant til at bruge biblioteket hjemmefra?

- Vi oplever en større polarisering blandt unge, hvor nogle unge får meget hjælp til litteratursøgning hjemmefra, mens andre ikke får den hjælp og derfor ikke har værktøjerne til at vurdere, hvad der står foran dem af litteratur. Lighedsperspektivet er helt centralt for os i ansættelsen af en bibliotekar. Hvis vi ikke har en bibliotekar ansat, stiller vi den gruppe af unge, der kommer fra vilkår, hvor man ikke er vant til at bruge et bibliotek, ringere end den øvrige elevgruppe.

Hvordan understøtter bibliotekaren de øvrige kolleger?

- Bibliotekaren kan blandt andet aflaste lærerne, der er pressede. Vi har derfor planer om at integrere bibliotekaren endnu mere i undervisningen og lade bibliotekaren køre undervisningsforløb selv. Det kræver et klart ledelsesfokus

og god planlægning, så det bliver en rutine at lade bibliotekaren spille ind i de større, tværfaglige opgaver og ved andre projekter.

At have ansat en bibliotekar er desuden et win-win i forhold til samarbejdet med vores lokale folkebibliotek. Det betyder, at vi har en litteraturfestival sammen med Greve Bibliotek, og at vores uddannelsesbibliotekar er med til at sætte kulturel dannelse, litteratur, samfundsdebat m.m. på dagsordenen. På den måde får vi merværdi for de samme penge, hvilket er med til at løfte kvaliteten af vores uddannelse.

Hvad betyder det at have biblioteket som et fysisk sted på gymnasiet?

- Biblioteket har stor betydning for studiemiljøet og er indrettet med studiepladser, og det er propfyldt. Det er hyggeligt, og der er altid nogle, der sidder og læser. Biblioteket bliver naturligt et sted, hvor man får gode studievaner, og hvor man har lyst til at studere sammen. Nærheden til biblioteket og bibliotekaren betyder meget. Blandt vores elever får to ud af tre individuel vejledning af vores bibliotekar i forbindelse med deres store opgaver, og vi har 1.200 elever. Hvis vi ikke havde vores bibliotekar, var det kun de ressourcestærke, der ville opsøge hjælp på for eksempel folkebiblioteket.

Er der noget, man skal være opmærksom på for at få det fulde udbytte af at have en bibliotekar ansat?

- I en kultur, hvor 90 procent af personalet har den samme uddannelsesmæssige baggrund og funktion, skal man som leder være med til at skabe forbindelsen mellem lærere og bibliotekar. Jeg har sørget for, at bibliotekaren sidder med i udvalg sammen med lærere og elever. Og så skal bibliotekaren være tilgængelig og insistere på at invitere sig selv med til faggruppemøder med mere. I Greve, hvor vi har en polariseret ungdom, kan biblioteket være det sted, man får sit første møde med kultur og den kulturelle kapital, hvis biblioteket også tilbyder gode kulturarrangementer. Her ser jeg et stort potentiale, som en bibliotekar på en ungdomsuddannelse kan løfte. Og man skal ikke undervurdere betydningen af at have et fysisk sted, hvor de bogligt svage elever kan søge hen og få et holdpunkt. I en digital og virtuel verden er det også vigtigt, at eleverne befinder sig blandt bøger. Det er en del af dannelsen, det kan give ro og fordybelse – og når bøgerne står der side om side, er det et visuelt indtryk, som også inspirerer til læsning. De gevinster ville jeg gerne have endnu mere i spil.

Lonnie Tenja Andersen har sammen med en kollega udviklet indhold og lærervejledninger til moduler om digital dannelse.

Den røde tråd

Bibliotekar, studiecenterleder og webmaster Lonnie Tenja Andersen, Egedal Gymnasium og HF

Hvilke kompetencer arbejder du med at udvikle hos eleverne og hvordan?

Mit primære virke er undervisning, modulgenerering og kontakten med eleverne, og jeg underviser i informationssøgning på alle årgange. Undervisningen er formaliseret og skemalagt i forbindelse med de store skriftlige opgaver

Det første år handler om at kalibrere elevernes forståelse af, hvad et bibliotek er, og hvad man kan bruge sin studiecenterleder til. Kun få elever har konkret viden om og reel erfaring med

biblioteksbrug. Derefter introducerer jeg dem til alternativer til Google og Wikipedia. Kernen i mit arbejde er at gøre eleverne mere bevidste om databaser, søgestrategier og at sætte dem i stand til at forholde sig kritisk til den information og litteratur, der er tilgængelig. Ud over det skemalagte kan jeg også blive indkaldt, hvis lærerne synes, at der er behov for at booste elevernes kildekritik eller informationssøgning, f.eks. i forbindelse med et bestemt projekt.

De fleste elever har i folkeskolen fået undervisning i digital dannelse, men langt fra alle navigerer og agerer hensigtsmæssigt på internettet. Undervisning i digital dannelse er derfor stadig et

vigtigt element i deres gymnasietid. Jeg udvikler derfor materiale/modulindhold og lærervejledninger til moduler om digital dannelse, som eleverne har ud over undervisningen i fagene. Modulerne handler om alt fra digital etik, informationssøgning, medieforbrug og digitale fodspor, til hvordan man genererer et Word-dokument. Det er en opgave, jeg deler med en lærerkollega.

Det er givende at være en del af undervisningen og læringen på gymnasiet, og jeg oplever, at der er stor respekt omkring min faglighed. Vores skole har et godt studiemiljø og en ret stor bogsamling, som bliver brugt. Jeg varetager også drift og udvikling af vores studiecenter og er webmaster.

Hvilken udvikling oplever du hos eleverne, når de har gennemgået et forløb hos dig?

Når eleverne når til 3. g eller 2.hf og deres store skriftlige opgave, ved de, hvad de kan bruge mig til og kender mulighederne for at søge og indhente materialer fra folkebibliotekerne. De er også til dels bevidste om, hvordan man laver søgninger i og henter materialer hjem fra bibliotek.dk. Og så har de et ret godt indblik i valide databaser i øvrigt. De kommer dog lidt til kort i forhold til søgning i videnskabelige artikler og historiske dokumenter. Det hænger nok bl.a. sammen med, at lærerne for at spare tid selv finder materialer til eleverne. Jeg kunne godt ønske mig, at eleverne også her var mere selvhjulpne, og jeg arbejder på at sætte dem i stand til selv at finde materialer.

Hvordan arbejder du med at nå alle elever og ikke kun dem, der kommer fra et hjem med bogreol?

Jeg er ikke lærer, studievejleder eller administration og skal derfor ikke vurdere eleverne i en skolekontekst. Det har rigtig stor betydning for, at eleverne føler sig trygge i at henvende sig til mig. Især for de elever, der ikke kommer fra hjem med en stor bogsamling eller har forældre med lange uddannelser, er det et godt udgangspunkt, at jeg er neutral zone.

Indgår du/jeres uddannelse i samarbejder med andre institutioner, og hvad samarbejder I om?

Vi har ingen formelle samarbejder, men stikker indimellem fingeren i jorden for at fornemme, hvad der sker rundt omkring. Til brug for udviklingen af modulerne om digital dannelse fik min kollega og jeg kontakt med medarbejdere på forskellige skoler for at få en forståelse for, hvor meget information eleverne får i folkeskolen, hvordan man i skolen taler om digital dannelse osv. Vi kunne konkludere, at der er meget stor forskel skolerne imellem. Jeg kunne rigtig godt tænke mig at få en rød tråd fra folkeskolen og videre op i uddannelsessystemet, når det kommer til informationssøgning og digital dannelse, men det er svært, fordi man tilrettelægger forløbene så forskelligt på skolerne.

Uddannelsesleder Mette Buchardt

Hvorfor prioriterer I at have en bibliotekar ansat?

Vi mener, at bibliotekarens faglige viden og kompetence supplerer og understøtter lærernes funktion i forhold til elevernes læring. Samtidig er der mange af vores elever, der ikke er vant til at gå på biblioteket, og der ligger et stort dannelsesaspekt i at vise dem, hvad biblioteket kan bruges til.

Har biblioteket/bibliotekaren betydning for studiemiljøet?

Lonnie har en stor betydning for studiemiljøet. Det seneste tiltag er et skrivestue i forbindelse med vores store opgaver, som for første gang i år har ligget på studiecentret. Lonnie har været en kæmpe ressource i den forbindelse, hvor hun har kunnet vejlede om f.eks. litteratursøgning og formalia som litteraturliste, grammatik og opsætning. På den måde har hun kvalificeret skriveprocessen.

Hvad synes du, er den største konkrete gevinst ved at prioritere at have en bibliotekar ansat?

Den allerstørste gevinst er, at Lonnie er en ekstra ressourceperson i forhold til de store skriftlige opgaver, hvor hun også underviser i informationssøgning og står til rådighed for elevernes spørgsmål. En anden meget stor gevinst kommer af Lonnie og hendes kollegas arbejde med tilrettelæggelse af studietimer i bl.a. digital dannelse.

Har du et råd til andre uddannelsesledere, der overvejer at ansætte bibliotekarer?

Den fleksibilitet, som Lonnie viser i forhold til at deltage i skolens liv, er vigtig for, at det fungerer så godt. F.eks. er Lonnie også webmaster og løser ud over sit fagområde en masse nært beslægtede opgaver, hvilket er nødvendigt for, at enderne kan mødes. Hendes funktion er ikke blevet mindre vigtig med tiden, for lærerne får mindre tid, og dermed er det godt, at der er en ekstra faglig voksen til at hjælpe og være til stede for eleverne. Lærerne er også glade for det.

Lærer Mads Waneck

Hvordan gør du og dine elever brug af bibliotekarens kompetencer?

Vores bibliotekar har en vigtig rolle i forhold til at lære eleverne om litteratursøgning, kildekritik og de farer, der lurder på internettet. Hun underviser også eleverne i, hvordan man viser, at man har brugt lodig data. Det er kompetencer, der er relevante og vigtige for alle fag og opgaver, og det giver absolut noget ekstra.

Hvordan ser du sammenhængen mellem bibliotekarens opgaver og dit eget fag?

Lonnie har især været med til at skaffe adgang til Infomedia og hjælpe eleverne med at søge. På den måde er hun og biblioteket med til at løfte, at vi holder os orienteret. Det er med til at forny fagene og forståelsen af ens fag. Som lærere kan vi godt have en tendens til at tulle rundt i vores egen undervisning. Hvis der ikke er en bibliotekar, er der ikke nogen, der løfter det, der sker ud over det enkelte fag.

Jeg underviser i historie og kunne godt tænke mig at få lavet nogle detektivopgaver i historieundervisningen, hvor eleverne skal gå på jagt i historien og løse nogle opgaver gennem informationssøgning. Det ville være en god kombination af historie-faget og brugen af vores bibliotek.

Hvordan giver det mening for dig at have adgang til en bibliotekar og et bibliotek på jeres uddannelsesinstitution?

Der sker noget med eleverne, når de har umiddelbar adgang til et bibliotek og en bibliotekar. Det handler om at få eleverne ned på biblioteket og lære dem at bruge bøger. Bøger er vigtige, og det er godt for eleverne at have noget konkret at forholde sig til og slå op i i stedet for, at alt bare ligger på internettet. Hos bibliotekaren kan de også få hjælp til at få deres informationssøgning struktureret. Da vi havde den store skriftlige opgave, kunne jeg se, at der var fyldt op hos Lonnie i skrivestuedet. Der var sådan en dejlig stemning på skolen der.

Mette G. Hansen oplever, at hun kan starte på et højere niveau med de studerende, der har haft et bibliotek til rådighed på deres ungdomsuddannelse.

Research og undervisning

Uddannelsesbibliotekar Mette G. Hansen

Hvad er dine ansvarsområder?

Jeg prioriterer, at biblioteket er åbent og tilgængeligt, så eleverne kan få vejledning i informationssøgning. De har f.eks. brug for hjælp til at finde informationer om en virksomhed, de rette databaser eller måske en bog. Nogle har også brug for hjælp til kildeteknik. Derudover underviser jeg på holdbasis i informationssøgning, kildehåndtering og statistikilder. Det er vigtigt, at vi er fremme i skoen, så vi underviser i det, der er relevant lige nu. Vi har en forsknings- og udviklingsafdeling, og jeg underviser også underviserne der

og laver en del research for dem. Vores undervisere kommer fra praksisverdenen og skal have en lektorgrad, og den omstilling kan jeg hjælpe med.

Hvilke kompetencer arbejder du med at udvikle hos eleverne?

Jeg tager udgangspunkt i de forskellige uddannelsers behov. Finans- og handelsuddannelserne på akademisk niveau skal eksempelvis undervises i, hvordan man bedst søger på Google, hvor de føler sig trygge. Jeg viser dem, hvordan man bedst sammensætter søgninger og finder de rette søgeord, og hvornår man ikke kan bruge Google. Og hvor de så kan finde det, de har brug for. Dem, der skal være professionsbachelorer, bruger nogle helt andre kilder,

for de har en basis fra typisk et akademisk niveau.

Vi kan mærke, at de studerende i højere grad end tidligere har en indsigt i kildehåndtering med sig fra deres ungdomsuddannelser. De starter fortsat på et lavt niveau, men de kender databaserne. Vi kan starte på et højere niveau med de studerende, der har haft et bibliotek til rådighed på deres ungdomsuddannelse. De kender relevante kilder, de har diskuteret kildekritik og har kendskab til databaser, selvom de måske ikke altid er så fortrolige med at bruge dem. Med resten skal man starte fra scratch. Det er en skrøne, at de unge er indfødte digitale. De skal have hjælp til at navigere i informationsstrømmen, og det er det, jeg kan give dem.

Hvorfor prioriterer I at have en bibliotekar ansat hos jer?

Det er en absolut nødvendighed at have en bibliotekar, for vores studerende skal kunne lave kildehåndtering, bibliografier og opgaver. Vi lægger vægt på at undervise i den praksis, de studerende skal ud i. Men vi har også et teoretisk-akademisk ben, og de studerende skal trænes i at finde den nødvendige viden. Vores undervisere tager fuldstændig for givet, at der er en bibliotekar, som kan hjælpe.

Hvilken rolle spiller bibliotekaren i forhold til at understøtte udviklingen af de studerendes informationskompetencer?

Det centrale er informationssøgning og at hente litteratur hjem fra databaser. Og så at have en prioritering i vores eget biblioteks samling. De har også en rolle i forhold til at systematisere, hvordan vi arbejder med kildehåndtering. Vores undervisere kommer fra mange forskellige fagområder og dermed traditioner, og det kan forvirre de studerende. Derfor er det naturligt for os at lægge meget autoritet i bibliotekets vejledning i kildehåndtering.

Hvilken udvikling oplever du hos eleverne efter et forløb hos dig?

Vi kan mærke, at de studerende tænker mere over, hvordan de søger. Det er meget vigtigt, at undervisningen er formelt planlagt. Derfor laver vi årsplaner og diskuterer dem meget med lærerkollegiet. Hvis det skal virke, er det vigtigt, at det skemalægges, så de studerende kan bruge det ordentligt til deres opgaver. Jeg kommer altid ind i forbindelse med et projekt. Selve undervisningen bliver en basis for at stille nogle gode spørgsmål til specifikke problemstillinger efterfølgende. Min erfaring er, at det bedste er 1:1-kontakt, for der kan jeg dykke ned i den enkeltes udfordring.

Vores studerende benytter ikke biblioteket lystbetonet. Deres formål er

Har biblioteket/bibliotekaren betydning for studiemiljøet og fastholdelse af svage studerende?

Biblioteket er placeret midt i et studiecentermiljø og er dermed tæt på, hvad der foregår. På en videregående uddannelse er en stor del af udfordringen at få de studerende til at arbejde effektivt, også når der ikke er undervisning. Og der er biblioteket og bibliotekarerne vigtige ressourcer.

Hvad synes du, er den største konkrete gevinst ved at prioritere at have en bibliotekar ansat?

Vi lykkes godt, jo tættere bibliotekarerne er på undervisningen, dvs. når de kommer ud på holdene og giver vejledning omkring opgave- og projektskrivning. Så får de studerende kontakten og kan se bibliotekaren som en ressource. Det skal være en ledelsesbeslutning at blokke timer til, at bibliotekarerne kan komme ud på holdene i starten af uddannelsen, så de studerende møder dem og ser dem som en ressource.

Har du et råd til andre uddannelsesledere, der overvejer at ansætte bibliotekar?

Man skal tænke i så mange kontaktpletter som muligt. Jo mere man kan knytte bibliotekarerne ind i lærerkollegierne, så de er synlige, og at bibliotekarerne også er synlige over for de studerende, det er min stærkeste opfordring.

at komme igennem deres uddannelse. Nogle er mere nysgerrige end andre til at gå i dybden og kommer altid og låner det nyeste, nogle kommer og stiller meget dybdegående spørgsmål, og andre vil desværre fortsat ikke røre biblioteket med en ildtang.

Indgår du/jeres uddannelse i samarbejder med andre institutioner, og hvad samarbejder I om?

Vi har uformelle videndelingsnetværk mellem de forskellige bibliotekstyper på ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Ungdomsuddannelserne er vores fødekæde, og derfor er det virkelig vigtigt at vide, hvad der foregår.

Hvordan gør du og dine elever brug af bibliotekarens kompetencer?

Vi har et samarbejde om undervisning på hold en til to gange i løbet af uddannelserne. Bibliotekaren og underviseren eller koordinatoren for faget eller uddannelsen finder sammen frem til, hvornår og hvad der er relevant for de studerende at blive undervist i. Bibliotekaren understøtter bl.a. de studerendes kompetencer i forhold til desk research. Mette har også været med til at pege på litteratur, der kunne være relevant at tage ind i de forskellige fagblokke, da vi skulle lave en ny uddannelse. Som projektleder i vores forsknings- og innovationsafdeling fik jeg ofte hjælp til at finde mere relevant litteratur end det, jeg selv kunne finde. Mette var rigtig god til at understøtte min søgning i databaserne og vise mig på sporet af relevant faglitteratur.

Hvordan giver det mening for dig at have adgang til en bibliotekar på jeres uddannelsesinstitution?

Det giver rigtig meget at have en bibliotekar så tæt på de studerende. Vi anbefaler de studerende at få vejledning og sparring af bibliotekaren i forhold til kilder og i forbindelse med konkrete opgaver. Der er ingen tvivl om, at adgangen til en bibliotekar er med til at højne de studerendes niveau i forhold til tilgangen til at søge information, viden og materialer. Mange af os, der er ansat her, kommer fra praksis og har ikke siddet med næsen dybt nede i de forskellige databaser og kilder. Så hvis bibliotekaren ikke havde været der, tror jeg ikke, at der havde været den samme synlighed omkring de muligheder, der er for at søge viden. På den måde er jeg overbevist om, at bibliotekaren er med til at hæve niveauet i den sidste ende.

Det forkromede overblik

Bibliotekar Michael Pilegaard

Hvordan ser du din opgave som uddannelsesbibliotekar?

Som uddannelsesbibliotekar er det meget vigtigt, at man bringer sine kompetencer i spil i hele organisationen og ikke kun i forhold til det at drive bibliotek. Jeg arbejder på at have så mange kontaktpunkter som muligt, f.eks. er jeg med i skolens pædagogiske råd og i samarbejdsudvalget. Jeg har også administrative opgaver, bl.a. omkring dataaftaler og licensadministration. Med andre ord prøver jeg at byde ind, hvor det tilfører skolen værdi.

Primært er jeg i biblioteket og vores Læringslab. Jeg var med til at designe Læringslab, der er et særligt uddannelsesstilbud, f.eks. for elever der har merit fra nogle fag. Det kan også dreje sig om valgfag, hvor eleverne følger bestemte forløb og fordyber sig i et emne. Jeg fungerer som procesvejleder, støtter eleverne undervejs og er

nogen gange også med til at evaluere og godkende deres forløb. Jeg har lavet en hjemmeside, hvor kataloget over forløbene ligger. Det er også noget af det, jeg kan som bibliotekar – at strukturere materiale og information og gøre det operationelt for brugerne. Derudover har jeg holdundervisning og står også for de almindelige biblioteksopgaver såsom at vedligeholde og opdatere vores materialesamling. Som bibliotekar har jeg opbygget it-kompetencer, så jeg kan hjælpe både elever og skolens undervisere med informationshåndtering. Jeg er generelt tilgængelig og har ikke f.eks. kontortid. Vores biblioteksassistent hjælper til med vejledning og med at håndtere klassesæt, hjemkaldelser og erstatningssager.

Hvilke kompetencer arbejder du med at udvikle hos eleverne og hvordan?

Min undervisning på holdene vedrører primært informationssøgning og kildekritik. Eleverne skal lære vigtigheden af at finde de rigtige og tilstrækkelige informationer fra valide kilder. Jeg

koncentrerer mig meget om bibliotekets egen database og bibliotek.dk, hvorfra eleverne kan bestille materiale hjem. Ift. kildekritik prøver jeg at vise dem de kilder, der er gode at bruge ud fra forskellige opstillede kriterier, og jeg giver også grundig undervisning i søgning på Infomedia. På hovedforløbene, hvor niveauet er højere, gør jeg også meget ud af vigtigheden af korrekte kildeangivelser. Meget af min vejledning går også på it-området, hvor jeg f.eks. vejleder i, hvilke programmer der kan bruges til at bearbejde forskellig information.

Hvordan arbejder du med at nå alle elever og ikke kun dem, der kommer fra et hjem med bogreol?

Mange elever har formentlig valgt en erhvervsuddannelse for at komme tæt på praksis. Vi har mange tosprogede elever og andre, der kan være læseudfordret. Selvfølgelig har vi også elever, der er bogligt stærke, og samlet set er der derfor en meget stor spredning på niveau. Jeg taler med undviserne om, hvor tyngden i undervisningen skal ligge, så vi rammer eleverne der, hvor de er. Personligt synes jeg, at vejledning af den enkelte elev rykker mere end holdundervisning, for der kommer eleverne med et konkret informationsbehov, og det giver et godt afsæt for dem for at tage læring ind.

Hvilken udvikling oplever du hos eleverne, når de har gennemgået et forløb hos dig?

Min fornemmelse er helt klart, at eleverne bliver mere selvhjulpne i forhold til f.eks. informationssøgningskompetencer i den tid, de er hos os.

Bibliotekar
Michael
Pilegaard,
SOSU
Østjylland

Hvorfor prioriterer I at have en bibliotekar ansat?

Vi har mange fagpersoner ansat inden for specifikke fag, men ingen der er uddannet i kildekritik og informations-søgning. Vi mener, at man som uddannelsesinstitution skal tilbyde eleverne indsigt i det felt. Så vi har brug for bibliotekarfunktionen for at uddanne vores elever bedst muligt. Bibliotekaren er en del af den større organisation ud over biblioteket og har f.eks. opgaver i vores LæringsLab, både med at undervise og i forhold til udvikling af det bagvedliggende materiale.

Har biblioteket/bibliotekaren betydning for studiemiljøet og fastholdelse af svage elever?

Vi giver vores elever mulighed for noget ekstra og mere gennem vores biblioteksfunktion, som har en stor betydning for både de fagligt stærke og de fagligt svage elever. Som talentelev kan man få udvidet sin horisont i biblioteket. Men også de elever, der har brug for at få materialet formidlet på en anden måde end i fagundervisningen for at få bedre forståelse for det, har glæde af det.

Hvad synes du, er den største konkrete gevinst ved at prioritere at have en bibliotekar ansat?

Det er, at vi har en ansat til at holde øje med, hvad der sker i litteraturen i bred forstand. For som fagunderviser søger man måske ned i det materiale, man underviser i. Det store forkromede overblik har vi bibliotekaren ansat til. Og så hjælper bibliotekaren eleverne med at være kildekritiske og øver eleverne i at forholde sig kritisk til viden og det at søge information. Det er to store gevinster.

Har du et råd til andre uddannelsesledere, der overvejer at ansætte bibliotekarer?

Gør det! Det bidrager med noget godt. En bibliotekar skal ses som en, der spiller sammen med den samlede organisation, og man skal tænke i de forskellige opgaveområder, hvor bibliotekarens kompetencer kan spille ind. Det kan f.eks. være i forhold til undervisning i kildekritik og vejledning i, hvordan man opbygger en opgave.

Hvordan ser du bibliotekarens rolle i forhold til at understøtte elevernes informationskompetencer?

Michael er uundværlig i vores LæringsLab, hvor han er halvdelen af tiden. Michael tager også imod de studerende, som skal være selvstuderende i LæringsLab, og han kan inspirere med faglitteratur, når vores studerende har fundet emner, de gerne vil dybestudere. Det giver rigtig god mening.

Hvordan gør du ellers brug af bibliotekarens kompetencer?

Jeg tager mig af det fagfaglige, og Michael tager sig af at inspirere eleverne materialemæssigt. Han er med sin profil et uvurderligt bidrag ind i det samarbejde, vi har omkring LæringsLab. Vi har opbygget en rigtig god e-læringsplatform med materiale, hvor eleverne kan finde de emner, de vil dykke ned i. Den hjemmeside programmerer og styrer Michael. Han har også lavet nogle sider på hjemmesiden, som handler om f.eks. informationssøgning og kildekritik, så eleverne har adgang til vejledning om, hvordan de selv opbygger et projekt, angiver kilder korrekt osv. Når eleverne lander i vores LæringsLab, kan de huske Michael fra hans undervisning i biblioteksinformation på de nye hold. Og når der senere skal være fremlæggelser i klasserne, er Michael jævnligt med for at lytte og give feedback og idéer til andre fagkilder, som eleverne kan studere nærmere, hvis de har lyst til det.

Hvordan giver det mening for dig at have adgang til en bibliotekar på jeres uddannelsesinstitution?

Det giver virkelig god mening. Michael kan tage udgangspunkt i elevernes ønsker til at fordybe sig i emner og henvise dem til materialer om det emne. Han hjælper dem videre og hjælper dem til at forstå bredden og dybden i emnet og de forskellige typer af kilder, de kan søge i. Samtidig er han altid tilgængelig og dermed et fast anker, eleverne kan henvende sig til.

“I Læringslab er der helt frie rammer. Idéen er, at man som elev kan tage fat der, hvor man gerne vil blive klogere...”

Martin, elev

Mette Solberg Tamborg har sørget for at indrette biblioteket til et rart værested med studiepladser.

Vekselvirkning og sammenspil

Uddannelsesbibliotekar Mette Solberg Tamborg

Hvilke kompetencer arbejder du med at udvikle hos eleverne og hvordan?

Groft sagt har eleverne ingen forfærdigheder i forhold til informationssøgning og kildehåndtering, når de starter. En god del af dem ved heller ikke, hvad et folkebibliotek er. Så jeg gør et stort nummer ud af bibliotekstanken. At få dem til at forstå det fantastiske i, at der ligger en masse information gratis til rådighed derude, og at man kan låne det og aflevere det tilbage. Hvis de selv søger efter noget på nettet, så er det sådan nogle raske

quick-and-dirty-søgninger, der ofte ikke er helt holdbare, fordi de ikke ved, hvordan man søger. Jeg skal få deres øjne op for, at der ligger en hel verden af information derude, som de ikke lige kan finde med sådan en søgning.

Vi kører efter en progressionsplan, hvor eleverne først lærer, hvad et bibliotek er, og hvordan man bruger skolens bibliotek og folkebiblioteket. De skal lære, at man skal søge viden, og de lærer at bruge litteratur til deres opgaver. Jeg underviser i informationssøgning og i, hvordan laver man litteraturlister og litteraturhenvisninger grundigt. Siden lærer jeg dem om kildekritik, og om hvordan man undgår at blive snydt på nettet. Jeg fokuserer mest på elektroniske kilder i den forbindelse,

for det er min opfattelse, at den del ikke falder ind under et af deres fag. Og på elevernes sidste år underviser jeg igen i informationssøgning – her ser vi på, hvad man kan få af materialer fra resten af landet. F.eks. hvad man kan få af videnskabelige artikler fra Statsbiblioteket, bibliotek.dk osv. Vi udvider hele tiden cirklen, så de er forberedt på, at når man kommer på en videregående uddannelse, skal man også søge og angive materialer.

Hvordan sker det konkret?

Den undervisning, jeg giver, er lærerne med til at fastsætte. Så vidt muligt får jeg mine egne timer, og det er ledelsen, der laver det planlægningsarbejde. Så det prioriteres fra skolens side, og

lærerne har en forståelse af, at jeg gør noget for deres elever, som de ikke selv nødvendigvis kan tilbyde, og som gavner eleverne. Jeg introducerer eleverne til feltet, så arbejder de selv med det i undervisningen, og til sidst samler vi op. I 3.g giver jeg f.eks. en introduktion til nogle værktøjer, og så søger de på det emne, de har tænkt sig at arbejde med i deres store skriftlige opgave. Så kan de se, om deres emner overhovedet kan bære, om de har overset nogle væsentlige artikler osv. Det betyder også, at når de har personlig lærervejledning i forbindelse med de store opgaver, så holder jeg og min kollega i bogkælderens åbent, så eleverne kan gå direkte ned og få hjælp til at finde materiale. Jeg stikker ikke materiale i hånden på dem, men vi taler om, hvor de skal søge hennene, og så søger eleven selv, og vi taler om det fundne. Så jeg prøver hele tiden at bygge ovenpå det, de har lært.

Hvilken udvikling oplever du hos eleverne, når de har gennemgået et forløb hos dig?

Jeg synes, at der sker en udvikling. Med tiden kommer de og siger, at de har søgt i den og den database og ikke fundet noget, og hvad gør de så. Og så er vi allerede nået et skridt. For så ved de, at der er nogle forskellige trin i at kunne søge. Og jo længere vi når i deres uddannelse, jo større forståelse får de for, at der er forskellige veje at gå for at få sine materialer. Og også en forståelse for, at man har brug for materialer og f.eks. ikke kan skrive en stor skriftlig opgave uden.

Hvordan arbejder du med at nå alle elever og ikke kun dem, der kommer fra et hjem med bogreol?

Det hele beror på samarbejdet med lærerne. Nogen gange sender lærerne elever ned, der har brug for særlig hjælp. Så stiller jeg ikke samme krav, men strækker servicen. Sådan skal det være, for elevernes forudsætninger er forskellige. Læsevejlederne kan også komme ned med nogle elever, der måske har særlig brug for at øve noget, og så går jeg samlingen igennem med dem og finder to bøger, der ikke er for tunge eller for tykke, og så kan de komme tilbage og låne flere senere.

Hvordan indgår du ellers i skolens arbejde og lærernes forberedelse?

Jeg er også lærernes bibliotekar. Så når der er noget, de ikke kan finde, kommer de til mig. Jeg forsøger at slå et slag for at være et sted, hvor man også søger frilæsningssager. Til når lærerne eller eleverne skal på ferie f.eks. Jeg prøver at købe en masse ny dansk litteratur. Hos mig er der ikke bøder, for det meste kommer jo hjem igen.

Jeg prøver også at være en del af skolens og undervisningens dagligdag. Når der f.eks. mangler festvagter, så melder jeg mig, og jeg står gerne post til idrætsdag osv. Engang imellem læser jeg også et digt højt for eleverne på vores ugentlige morgensamlinger, når jeg synes, at de trænger til noget poesi. Så jeg forsøger at gøre mig bemærket, så eleverne ved, at de kan komme og få hjælp. Og så har jeg indrettet biblioteket til et værested med studiepladser. Der er eleverne helt stille af sig selv. Og så har vi fået en meget lang sofa, så de har rigtig meget lyst til at være der, og da der skulle skrives stor skriftlig opgave, brugte eleverne bibliotekets faciliteter som mødelokaler fra morgen til aften.

Indgår du/jeres uddannelse i samarbejder med andre institutioner, og hvad samarbejder I om?

Vi har ikke nok samarbejde. I forbindelse med at jeg skal på orlov, har skolen købt sig til en vikar, der er bibliotekar på Hovedbiblioteket i Odense, der ligger tæt på. Og Hovedbiblioteket og jeg skriver indimellem sammen om, hvad der rører sig for eleverne lige nu, f.eks. ved store skriftlige opgaver. Og nogen gange spørger jeg, om vi kan låne noget særligt af dem osv. Derudover bruger Hovedbiblioteket mig som kanal til at sprede budskabet om foredrag osv. Vi skal have udvidet samarbejdet, eksempelvis vil jeg gerne tage eleverne med på besøg på Hovedbiblioteket, for nogen gange kan den korte afstand synes helt uoverkommelig for eleverne. Vi har også et lille samarbejde med Rigsarkivet, som er vores nabo, i forbindelse med 'Forskningens Døgn'. Der har vi en gruppe elever med ovre at kigge i arkivets kilder, og eleverne forsøger at løse en kriminalsag.

“... Jeg gør et stort nummer ud af bibliotekstanken. At få dem til at forstå det fantastiske i, at der ligger en masse information gratis til rådighed derude...”

**Mette Solberg
Tamborg**

Hvordan gør du og dine elever brug af bibliotekarens kompetencer?

Vi bruger bibliotekarens kompetencer i forhold til litteratursøgning ved større skriftlige opgaver og andre fællesfaglige forløb. Vi kan også spørge Mette om, hvilke materialer der er relevante i forhold til et specifikt emne eller forløb, vi skal i gang med.

Hvordan ser du sammenhængen mellem bibliotekarens opgaver og dit eget fag?

Som underviser tager vi os af undervisning og af vejledning i forhold til opgaveskrivning. Bibliotekarens rolle er alt det, der ligger uden om. Bibliotekaren er især vigtig at have, når eleverne skriver opgaver, for vi har som lærere ikke i vejledningssituationen mulighed for at finde materialer sammen med eleverne. Det er virkelig vigtigt at have et sted at kunne sende eleverne videre til, hvor man ved, at de får kvalificeret hjælp til at komme videre med deres opgave.

Hvordan giver det mening for dig at have adgang til en bibliotekar på jeres uddannelsesinstitution?

Det, at bibliotekaren løbende bygger oven på elevernes forståelse af informationssøgning, gør noget for den daglige omgang med kilder og søgninger. Der kan man henvise eleverne til det, de har lært om kilder. Jeg synes helt klart, at eleverne får noget ud af at have en bibliotekar til rådighed, og de mange elever, som bruger biblioteket, får virkelig noget ud af det og er glade for at komme på biblioteket. Ikke bare i faglig sammenhæng, men også fordi det er et rum til fordybelse. Vores bibliotek er lige genåbnet efter renovering, og 3. g'erne, der er de eneste, der kan huske, hvordan det er at have et bibliotek på skolen, er helt ekstatiske over, at de har fået det rum tilbage. Det er fantastisk.

“Det er virkelig vigtigt at have et sted at kunne sende eleverne videre til, hvor man ved, at de får kvalificeret hjælp til at komme videre med deres opgave”

Mette Bruun
Bærholm Frikke

Hvorfor prioriterer I at have en bibliotekar ansat hos jer?

Almindelsen handler også om at se og være omkring bøger og opdage den viden, der er i bøger. For ikke at have et dødt bibliotek, synes vi, at det er vigtigt at have en formidler af bøgerne.

Hvilken rolle spiller bibliotekaren i forhold til at understøtte udviklingen af informationskompetencer m.v.?

Vi har lavet en progressionsplan for informationssøgning og digital dannelse, og det er et helt fast programpunkt, at Mette kommer ind i de enkelte klasser på et tidspunkt, der er hensigtsmæssigt i forhold til elevernes større skriftlige opgaver. Det har den store fordel, at eleverne kender Mette, og at de forbinder hende med informationssøgning og bøger. Så de ved, hvor de skal gå hen, når de skal have hjælp. Lærerne kan overlade undervisningen i de generelle informationssøgningskompetencer til Mette og selv koncentrere sig om det fagfaglige. Der sker sådan en fin vekselvirkning. Hvis lærerne vil have en særlig introduktion til noget, så tænker Mette det ind i sine forløb.

Har biblioteket/bibliotekaren betydning for studiemiljøet og fastholdelse af svage elever?

Helt bestemt. Biblioteket er lige blevet genåbnet efter næsten halvandet års renovering, fordi vi prioriterer det meget. Eleverne kan rigtig godt lide biblioteket og sætter sig derind og laver gruppearbejde. Og så sker der indimellem det, at de finder ud af, at de mangler noget materiale, og så er det nemt at spørge Mette.

Hvad synes du, er den største konkrete gevinst ved at prioritere at have en bibliotekar ansat?

Synliggørelsen af bøgerne og inddragelsen af bøgerne i dagligdagen og i forhold til elevernes studiekompetencer er en stor gevinst. Og så er elevernes faglige progression i forhold til informationssøgning også væsentlig.

Har du et råd til andre uddannelsesledere, der overvejer at ansætte bibliotekarer?

Det er som minimum vigtigt at indtænke en bibliotekar i undervisningen, så eleverne får det indspark. Nogle steder kan man booke en bibliotekar osv. Men jeg tror, at eleverne skal have en bibliotekar helt tæt på for at kunne gøre bedst brug af de kompetencer i dagligdagen.

HILS PÅ JERES NYE VÆRDIFULDE MEDARBEJDER....

Hvis I da ikke allerede har en ansat.

En række udenlandske og en enkelt dansk undersøgelse viser, at elever, der benytter deres uddannelsesbibliotek og bruger deres uddannelsesbibliotekar, klarer sig bedre end de elever, der ikke gør. De får højere karakterer, kommer hurtigere igennem uddannelsen og færre af dem dropper helt ud. Så der kan faktisk være god økonomi i at have en uddannelsesbibliotekar ansat.

I GAEB (Gymnasiernes, Akademiernes og Erhvervsskolernes Biblioteksforening) har vi over 100 medlemmer, ansat på ungdomsuddannelserne, erhvervsskolerne og akademiuddannelserne. At vi spænder så bredt, er en stor fordel for de skoler, der har et af vores medlemmer ansat. I vores faglige netværk er der nemlig altid nogen at sparre med, hvis behovet skulle opstå. Vi har igennem årene lavet utallige feberredninger for både elever og lærere, som har stået med et akut informationsbehov.

Vi er ikke eksperter i tyske verber, udenrigshandel eller ældrepleje. Det lader vi lærerne om. Vi er til gengæld eksperter i at dykke kildekritisk ned i de enorme mængder af information, der findes på internettet, i bøger og i diverse databaser. Den viden arbejder vi på at give videre til eleverne, så de selv bliver mere fortrolige med informationssøgning. Det handler om at finde den rette information til den rette person på det rette tidspunkt. Og det kan vi hjælpe med!

Laver vi så kun biblioteksarbejde? Nej. Mange af os har også andre opgaver på uddannelsesinstitutionerne. Vi vedligeholder hjemmesider, fodrer de sociale medier, styrer bogkælderer og meget mere. Her er det kun institutionens fantasi, der sætter grænsen - næsten.

Med en uddannelsesbibliotekar ansat, får I en medarbejder med kompetencer, der adskiller sig fra lærernes, men som stadig er værdifuld for skolen som helhed.

Jeg håber, at I med læsning af denne folder får inspiration til enten at benytte jeres uddannelsesbibliotekar til andre opgaver, eller måske ligefrem overveje at ansætte en.

Så bliver det nemmere at gå fra Google til grundighed.

God fornøjelse med læsningen

Kasper Holm
Formand for GAEB
(Gymnasiernes, Akademiernes og
Erhvervsskolernes Biblioteksforening)

Bibliotekarforbundet ønsker med denne publikation at fremhæve vigtigheden af at løfte elevernes informationskompetencer og digitale dannelse på ungdoms- og voksenuddannelserne. Samtidig vil vi gerne inspirere til mere tværfagligt samarbejde mellem bibliotekarer og undervisere om den opgave, så bibliotekarernes faglige kompetencer bedst understøtter elevernes og undervisernes faglighed og arbejde i de enkelte fag.

Tine Segel, Formand for Bibliotekarforbundet

Brug bibliotekarens mange kompetencer

litteraturlister
søgestrategi *strukturere*
systematisere Rådgive *analysere*
undervise *formidle* registrere
researche *håndtere viden* **Kildekritik**
ophavsret **problemformulering**
emneafgrænsning *referencer*
facilitere **metadata** **metode**
databaser **digital** **dannelse**
materialevalg *webredaktion* *klassifikation*
registrering *evalueringspraksis*
kommunikation

Bibliotekarers kompetencer understøtter læring på alle planer

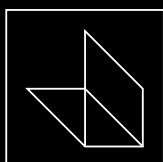
Uddannelsesbibliotekets kerneopgave er at fremme og understøtte almen dannelse og digital dannelse. Bibliotekaren, som bør være en integreret del af uddannelsesinstitutionernes hverdag, støtter op om væsentlige aktiviteter som lektielæsning, gruppearbejde, opgaveskrivning, eksamenslæsning, lystlæsning og undervisernes forberedelse.

Hvad gør I nu?

Er I interesserede i at ansætte en bibliotekar? Har I brug for flere oplysninger?

Så læs mere på www.bf.dk/uddannelsesbib

Eller kontakt Bibliotekarforbundets forhandlingsafdeling på telefon: 38 88 22 33

Bibliotekarforbundet
Forbundet for
informationsspecialister
og kulturformidlere

